

האם נקיים מצוות לעתיד לבוא?

הקדמה

<p>זכריה פרק ח/י"ח-י"ט: וַיְהִי דְבַר יְקֹנָק צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: כֹּה אָמַר יְקֹנָק צְבָאוֹת צוּם הָרְבִיעִי וְצוּם הַחֲמִישִׁי וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׁשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ:</p> <p>מדרש תהלים מזמור קמו/ד- "ה' מתיר אסורים"- מהו מתיר אסורים? יש אומרים כל הבהמה שנטמאת בעולם הזה מטהר אותה הקב"ה לעתיד לבוא, ... ולמה אסר אותה, לראות מי שמקבל דבריו, ומי אינו מקבל, ולעתיד לבוא הוא מתיר את כל מה שאסר. ויש אומרים אינו מתיר לעתיד לבוא...ומהו מתיר אסורים, אין אסור גדול מן הנדה, שהאשה רואה דם ואסרה הקב"ה לבעלה, ולעתיד לבוא הוא מתירה,</p> <p>מדרש משלי פרשה ט/ב-...שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים", אמר ר' אלעזר אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר "והייתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה"</p>	<p>רמב"ם הלכות תעניות פרק ה/א-ד: יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה... ואלו הן יום שלישי בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם... ועשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק. ושבעה עשר בתמוז וחמשה דברים אירעו בו...ותשעה באב וחמשה דברים אירעו בו...וארבעת ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה +זכריה ח'+ צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי,</p> <p>רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ט/א- דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים; אין לה לא שינוי, ולא גרעון, ולא תוספת, שנאמר "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו" ונאמר "והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת"- הא למדת שכל דברי תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם,</p> <p>מדרש תהלים (בובר) מזמור קמו/ד- "ה' מתיר אסורים"- ... ויש אומרים אף תשמיש המטה היא אסורה לעתיד לבא, תדע לך שכן הוא, שביום שנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן התורה לישראל אסר תשמיש המטה שלשה ימים, שנאמר היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט טו), ומה כשנגלה עליהם יום א' אסרן מתשמיש המטה שלשה ימים, לעתיד לבא שהשכינה ביניהם אינם אסורין, ומהו מתיר אסורים, אסורי מות ואסורי שאול.</p>
--	--

במקור

מסכת נדה דף ס"א עמוד ב - ת"ר: בגד שאבד בו כלאים, הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים, ולא יעשנו מרדעת לחמור. **אבל עושה ממנו תכריכין למת.**

<p>אמר רב יוסף: זאת אומרת - מצות בטלות לעתיד לבא...א"ל: לאו איתמר עלה, א"ר יוחנן אפילו לקוברו!! ור' יוחנן לטעמיה, דא"ר יוחנן: מאי דכתיב +תהלים פ"ח+ "במתים חפשי?" כיון שמת אדם - נעשה חפשי מן המצות.</p> <p>מסכתות קטנות מסכת שמחות [גי'א]-אבא שאול בן בטנית היה אומר לבניו, "קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא, והתירו תכלת מטליתני"</p> <p>מסכת שבת דף קנא עמוד ב ותניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודך בידך, ואף שלמה אמר בחכמתו "זוכר את בוראך בימי בחורותיך עד שלא יבאו ימי הרעה" - אלו ימי הזקנה "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" - אלו ימי המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה.</p> <p>מסכת ברכות דף יח עמוד א- רבי חייה ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות, הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן. אמר ליה רבי חייה: דלייה, כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו.</p>	<p>מסכת שבת דף קנא עמוד ב ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד, שנאמר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ"</p> <p>מסכת ראש השנה ל' עמוד א'-: "התקין רבן יוחנן בן זכאי... שיהא יום הנף כולו אסור... מאי טעמא, מהרה יבנה המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח עכשיו נמי ניכול..."</p> <p>הרמב"ם הלכות לולב פרק ז' הלכה ט"ו- "ותקנה זו עם כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש, כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים לישנן"</p>
--	--

תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק א דף ע טור ד /ה"ה

ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש רבי יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל. מה טעמא? "קול גדול ולא יסף."	רבי שמעון בן לקיש אמר- אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל: נאמר כאן קול גדול ולא יסף ונאמר להלן וזכרם לא יסוף מזרעם הלכות הליכות עולם לו
--	--

בראשונים

<i>לפסוק כר' יוחנן</i>	<i>לחלק בין האלוות</i>	<i>לחלק בין תקופות</i>	<i>לפסוק כפסוק</i>
<p>תוספות [נדה סא: ד"ה אמר א] - ...אלא שכל זמן שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים, אבל הך דקתני דלכתחילה עושה לו תכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן, שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא</p> <p>תוספות [בבא בתרא עד עמוד א ד"ה פסקין] - ... ורבינו חיים כהן צדק פירש דאנן קיימא לן כרבי יוחנן דאמר (נדה דף סא:) מצות בטילות לעתיד לבא, וההיא דמנחות איירי אליבא דשמואל דאמר אין בטילות ולכך צריך שיהא לו ציצית דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם... והמדרש נמי אתי כשמואל וההיא דלקמן יצתה בת קול ואמרה דביתהו דרבי חנינא בן דוסא עתידה למישדא בה תכלת לצדיקים לעתיד לבא אתיא נמי כשמואל... וכן נוהגים בארץ אשכנז להשים ציצית בטלית של</p>	<p>הרשב"א [ברכות דף יח עמוד א ד"ה דלייה] -... תירץ רש"י ז"ל שאין בכלאים משום "לועג לרש" עכשיו כשהוא בקבר שאפילו בחי דומיא דמת אינו אסור דאינו נהנה והעלאה דרך לבישה אסרה תורה ומוכרי כסות מוכרין כדרך ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובצנה מפני הצנה,</p> <p>תוספות [נדה דף סא עמוד ב ד"ה אב-] ... ומפרש רבינו תם דדוקא שייך לועג לרש בציצית, משום דשקולה כנגד כל המצות ... ואם תאמר ועכשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היאך הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לועג לרש... שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לועג לרש שבחיו לא קיים</p>	<p>הרשב"א [נדה דף סא עמוד ב ד"ה זאת אומרת] -"מ משום דאמרינן בכתובות (ק"א ב') "מתים שעתידי הקב"ה להחיות בלבושיהן הן עומדין." וקשה לי- דמתים שהחיה יחזקאל יוכיחו דאמר בפי חלק (צ"ב ב') אבא מהן ואלו תפלין שהניח לי אבא מהם היו? ונ"ל "לעתיד לבא" משעת שמת קאמר, ולומר שאין החי מצווה על המת, כדרך שאמרו (יבמות קי"ד א') בקטנים לא תאכלום קרי ביה לא תאכלום... וטעמא משום דכתיב "במתים חפשי" ... ויש "לעתיד לבא" בזמנו ובזמן מועט, שלא תהא מכשילן לעתיד לבא,</p> <p>הריטב"א [נדה שם] - "והא דאמרינן זאת אומרת מצוות בטלות</p>	<p>תוספות [בבא בתרא עד עמוד א ד"ה פסקין] - משמע הכא שיש ציצית למתים... אבל יש להביא ראיה מפרק התכלת (מנחות דף מא.) דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית "ומודה שמואל בזקן כשעשאן לכבודו" פירוש לתכריכים, ... וכן יש במדרש: "למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר לך שהמתים חייבים בציצית." וקשה, דאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) ... שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו, ואי יש למתים ציצית- מאי מחרפין אותנו דקאמר? וי"ל- דאע"ג דיש להן ציצית מ"מ מחרפין אותם שמראין עצמן שהן חייבים והמתים פטורים כדאמר (שבת דף ל.) כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות.</p> <p>אור החיים הקדוש [ויקרא פרק יא/ז] - "והוא גרה לא יגר" - פירש תנאי הוא הדבר לזמן שהוא לא יגר, אבל לעתיד לבא יעלה גרה ויחזור להיות מותר... כי תורה לא תשונה:</p> <p>רמב"ן [דברים פרק ל פסוק ו] - "ומל' ה' אלהיך את לבבך - ... כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע... אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא "המילה" הנזכרת כאן... וזהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל - לב), הנה ימים באים נאם ה' וכתתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם... וכן נאמר ביחזקאל (לו כו כז) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה</p>

<p>אתן בקרבכם... וזהו שאמרו רבותינו (שבת קנא ב) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (קהלת יב א), אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה.</p> <p>שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תתכח - שאלת ממני על מה שנמצא במדרשים שכל המועדים בטלים וימי הפורים לא בטלים... דעתי הפעוטה כי אלו המדרשים וכיוצא בהם מדברים לימות המשיח שתרבה הטובה והשמחה והמנוחה והתענוג עד שיהיו כל הימים שוים אצל בני אדם כאלו נתבטלו המועדים שאין הפרש בין חול למועד לא שתבטל המצוה ח"ו, אבל ימי הפורים יהיו נזכרים ונעשים אע"פ שאינם מן התורה כי יהיו ישראל זוכרים הצער אשר הגיע אליהם בזמן הזה... ובא רבי והוסיף אף יום הכפורים אינו בטל לעולם מהטעם הראשון לפי שאין השמטה מבטלת עינוי דאדרבה כל מה שיהיה אדם בשמחה ובתענוג מרגיש בעינוי יותר... וכבר נשאלתי על כיוצא בזה שאמרו ז"ל למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל ולפי הפשט איפשר לתרץ על הדרך אשר כתבתי כי יהיו ישראל אוכלים משמנים כאלו הותר להם בשר חזיר לא שיותר להם בשר חזיר ח"ו.</p>	<p>לעתיד לבוא, פירשו הראשונים, לעתיד לבוא - לזמן תחיית המתים, וזהו שאמרו כאן מצוות בטלות לעתיד לבוא והיינו דאמרינן בפרק שואל במסכת שבת: אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה...."</p>	<p>ובמותו יקיים.</p> <p>שו"ת הרשב"א [א/צג]...מה שאמרו במדרש ... שכל המועדים בטלים וימי הפורים לא יהיו בטלים...ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התורה אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד...על כן נראה לי פירוש שכל המועדים לא הבטיח עליהם יתברך שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים.... אבל בימי הפורים הבטיח דכתוב (אסתר ט) לא יעברו מתוך היהודים... וכן יום הכפורים והיתה זאת לכס הבטחה שתהיה לחקת עולם. שהיום יכפר ואפילו לא ישמרוהו. ודעת רבי כאן כדעתו בגמרא דאמר יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים. אבל חקת עולם האמור בפסח אזהרה לא הבטחה דכתוב (שמות י"ב) חקת עולם תחגוהו ושמרתם לדורותיכם.</p>	<p>מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית ומיד מסירין. חידושי הרשב"א [ברכות דף יח עמוד א ד"ה דלייה]... "ועכשיו מחרפין אותנו" - מכאן נראה שאין מטילין ציצית בטליות של מת... ובמסכת שמחות נמי אמרינן... ואי קשיא לך הא דאמרינן במנחות... "ומודה שמואל בוקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית" י"ל דהוא אליבא דשמואל קאמרינן דאמר בשבת פ' שואל [קני"א ב'] מצות אינן בטלות לעתיד לבא... ואנן קיימא לן כר"י...ומה שאמרו במדרש למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר שהמתים חייבין בציצית, סברי לה כשמואל דאמר מצות אינן בטלות לעתיד לבא, וכן העידו משמו של רבינו תם ז"ל שאין מטילין ציצית בטליות של מת וכן עמא דבר.</p>
---	--	---	---

להלכה

רמב"ם הלכות כלאים פרק י הלכה כה - מותר לעשות מן הכלאים תכריכין למת שאין על המתים מצוה שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שא סעיף ז - תכריכי המת מותר לעשותן מכלאים, אפילו לקברו בהם. **ציצית - שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שנא/א-ב:**

<p>הגה: וי"א דאין צריך ציצית (טור בשם י"א). ונהגו לקברו בציצית, אך שפוסלין תחלה הציצית, או כורכין אחד מן הכנפות.</p>	<p>שולחן ערוך - תכריכי המת, מותר לעשותן מכלאים. אין קוברין את המת אלא בטלית שיש בו ציצית.</p>
--	--